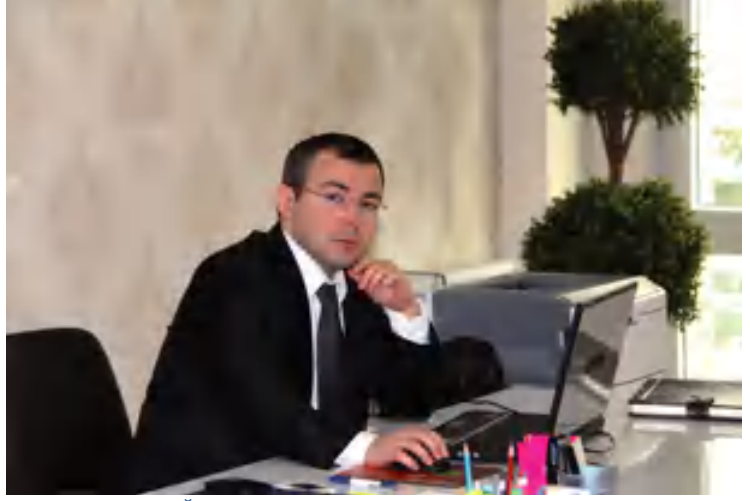

AB Fonlarında Yeni Dönem Yeni Fırsatlar

Mehmet BOZDOĞAN

Giriş:

2014 yılı ile beraber Avrupa Birliğine üyelik yolunda ilk kez uygulanan Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) 2007-2013'in son dönemine girmiş bulunuyoruz. Bu dönemi kapsayan N+3 kuralı çerçevesinde 2017 yılı sonuna kadar bu dönemde sunulmuş ve kabul ederek başlamış olan projelerin tamamlanması beklenmektedir. Bu dönemde AB tarafından IPA ile Türkiye'ye yaklaşık 4.9 milyar Avro kaynak ayrılmıştır. Son yıllarda yaşanan AB bölgesini de ciddi olarak etkileyen olumsuz küresel iktisadi konjonktürün de etkisi ile 2014-2020 döneminde IPA fonlarında ciddi bir artış olmasa da bir önceki döneme yakın oranlarda fonların kullanımı söz konusu olacaktır. Sona ermekte olan bu IPA döneminde 2010 yılı itibariyle fiili olarak kurulan Ajansımız 'da 2007-2013 döneminin son çağrıları kapsamında dahil olduğu programlar kapsamında Doğu Karadeniz bölgesi için bir dizi proje üretme ve sunma imkanı bulmuş. Bu çerçevede hâlihazırda, ajansımız tarafından IPA BRÖP, IPA İKG, ENPI CBC ve Hayat Boyu Öğrenme programları kapsamında 5 proje yürütülmektedir.

2007-2013 IPA I. Dönem:

Avrupa Birliği 2007-2013 döneminde aday ülkelere ve potansiyel aday ülkelere sağladığı mali yardımları ilişkin yeni bir mekanizma geliştirmiş ve aday ülkeler için sağlanan mali yardımlar Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) adı altında birleştirilmiştir.

IPA kapsamında sağlanan mali yardımlar 5 başlık altında yapılandırılmış olup bu başlıklar:

- I. Geçiş Dönemi Desteği ve Kurumsal Yapılanma
- II. Sınır Ötesi İşbirliği
- III. Bölgesel Kalkınma
- IV. İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi
- V. Kırsal Kalkınma (IPARD)

IPA başlıklarından I. ve II. Hem aday hem de potansiyel aday ülkelere açık iken III. IV. ve V. Başlıklar sadece aday ülkelere açıktır. Bu noktada Türkiye 2007-2013 döneminde tüm IPA programlarından faydalanma imkânını bulmuştur.

IPA kapsamında sağlanan mali destek başlıklarına tek tek incelediğimizde;

I. Başlık olan Geçiş Dönemi Desteği ve Kurumsal Yapılanma altında yer alan fonlar için ağırlıklı olarak merkezi kamu kurum/kuruluşlarının faydalanıcı olarak yer almakta ve bu kurumların sorumlu oldukları alanlardaki AB mevzuatına uyum kapsamında gerçekleştirilen reform süreçlerine ilişkin projeler desteklenmektedir. Bu başlık altında yürütülen Türkiye ve AB Sivil Toplum Diyalogu I & II gibi bazı projeler üzerinden belirlenen öncelikler dâhilinde yerel aktörlere yönelik de teklif çağrıları olabilmektedir.

II. Başlık Sınır Ötesi İşbirliği kapsamında Türkiye iki program üzerinden AB Mali desteklerinden faydalanma imkânı bulmuştur. Bu programlar Türkiye-Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği Programı ve Avrupa Komşuluk ve Ortaklık Aracı (ENPI) Karadeniz Havzası Sınır Ötesi İşbirliği Programı'dır. Türkiye-Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği Programı Türkiye'den sadece Edirne ve Kırklareli illerini kapsayan bir program olarak yürütülmüş ve dolayısıyla TR90 bölgesine herhangi bir etkisi olmamıştır.

Karadeniz Sınır Ötesi İşbirliği kapsamında ise bölgemiz kurum/kuruluşları başvuran olmasa da proje ortağı olarak 2007-2013 döneminde gerçekleştirilmiş program I. ve II. Teklif çağrıları kapsamında proje ortağı olarak bu programdan faydalanma imkânı bulmuştur. ENPI + IPA fonları ile toplamda yaklaşık 38 milyon Avroluk bir kaynak kültür, eğitim, ekonomik ve sosyal kalkınma ve çevrenin korunması alanında Türkiye, Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Moldova, Ukrayna, Gürcistan ve Ermenistan'dan program kapsamındaki bölgelerden yerel aktörlerin projeleri desteklenmiştir. Türkiye'nin tüm Karadeniz kıyısı bölgeleri bu programdan yararlanabilmiştir.

2007-2013 döneminde merkezi kurumlar dışındaki yerel aktörler ve dolayısıyla Doğu Karadeniz bölgesi açısından da en önemli fon kaynaklarının IPA III. IV. ve V. Başlıkların altında yapılandırılan programlardan sağlanabildiğini görüyoruz.

IPA III. ve IV. bileşenlerde yer alan Operasyonel Programlar ve bu programların öncelikleri şu şekilde olmuştur:

Tablo 1.

IPA III	Bölgesel Kalkınma
	Çevre OP
	Öncelik 1 : İçme suyu temini, kanalizasyon ve atık su arıtma hizmetlerinin geliştirilmesi
	Öncelik 2 : Entegre katı atık yönetiminin geliştirilmesi
	Çevre OP Teknik Yardım
	Ulaştırma OP
	Öncelik 1 : Demiryolu altyapısının güçlendirilmesi
	Öncelik 2 : Liman altyapısının geliştirilmesi
	Teknik Yardım
	Bölgesel Rekabet Edebilirlik OP
	Öncelik 1 : İş ortamının iyileştirilmesi
	Öncelik2: İşletme kapasitelerinin artırılması ve girişimciliğin teşvik edilmesi
	Teknik Yardım
IPA IV	İNSAN KAYNAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ OP
	Öncelik 1 : İstihdam
	Öncelik 2 : Eğitim
	Öncelik 3 : Hayat boyu öğrenme
	Öncelik 4 : Sosyal İçerme
	Teknik Yardım

Bu başlıklar altında ulusal bazda akredite olan kamu kurumlarımızın IPA birimlerince hazırlanan Operasyonel Programlardan yerel aktörlerimiz önemli bütçelere sahip projeler sunabilmekte ve yürütebilmektedir.

IPA III. bileşeni olan Bölgesel Kalkınma altında Çevre, Ulaştırma ve Bölgesel Rekabet edebilirlik alanlarında hazırlanmış olan 3 farklı operasyonel program bulunmaktadır. Ulaştırma Operasyonel Programı (Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı), Çevre Operasyonel Programı (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı), Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı). Bu 3 farklı operasyonel program içerisinde bölgemizden yerel aktörler, 2007-2013 dönemi içerisinde Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı kapsamında aşağıda yer alan öncelikler altında çeşitli projeler sunarak yürütmeye başlamıştır;

Öncelik 1: İş Ortamının İyileştirilmesi

- Tedbir 1.1. Sanayi altyapısının geliştirilmesi,
- Tedbir 1.2 Yeni finansal araçların oluşturulması ve geliştirilmesi
- Tedbir 1.3 Ar-Ge, İnovasyon, teknoloji ve bilgi teknolojileri altyapısının geliştirilmesi,
- Tedbir 1.4 Turizm altyapısının geliştirilmesi ile pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin iyileştirilmesi,

Öncelik 2: İşletme Kapasitelerinin Artırılması ve Girişimciliğin Teşviki:

- Tedbir 2.1. İşletmelere temel bilgi ve danışmanlık desteği sağlanması
- Tedbir 2.2. Sanayi sektörleri arasında işbirliğinin güçlendirilmesi
- Bu dönemde III. bileşen altında yer alan Ulaştırma ve Çevre Operasyonel programları ise altyapı yatırımlarına odaklanmıştır.

2007-2013 döneminde Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı kapsamında bölgemizden aşağıda yer alan projeler kabul edilerek uygulanmasına başlanmıştır:

Bu program kapsamında yayınlanan teklif çağrılarında TR90 bölgesi aktörlerince sunulmuş 8 proje kabul edilmiştir. **Bu projeler**

- Giresun Fındık Araştırma İstasyonu Laboratuvar Hizmetleri Birimi Kurulması (Giresun),
- Fındık Lisanslı Deposu ve Fındık Pazar Yeri Kurulması (Giresun),
- Peynir Altı Suyu Tozu Üretim Tesisi (Trabzon),
- Doğu Karadeniz Gemi İnşa Sanayi Üretim Destek ve Hizmet Merkezi (Trabzon),
- Arım Balım Peteğim (Ordu),
- Rize Çay Araştırma ve Uygulama Merkezi (Rize),
- Gümüşhane Geleneksel ve Organik Ürünler İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) (Gümüşhane),
- Kaçkar Dağları Milli Parkı'nda Sürdürülebilir Turizmi Geliştirme Projesi (Artvin-Rize)'dir.

Bu projeler ile bölgemizin Bölgesel Rekabet Edebilirlik OP kapsamında kullanmaya hak kazandığı toplam IPA kaynağı yaklaşık 65.9 milyon Avro olmuştur.

IPA IV. bileşeni altında yürütülen ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Program Otoritesi olduğu İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı kapsamında 2007-2013 dönemi için % 85'i AB tarafından finanse edilen toplam 557 milyon Avroluk bir kaynak kullanıma sunulmuştur. Bu dönem içerisinde açılan teklif çağrıları üzerinden desteklenen ve merkezi kamu kurumlarınca yürütülen proje/operasyonların sayısı 400'ü geçmiştir. Program ile bölgemizin de aralarında yer aldığı kişi başına milli gelirleri Türkiye ortalamasının % 75'inin altında kalan 12 Düzey II bölgeden kurum/kuruluşlar öncelikli ve ağırlıklı olarak yararlanma şansı bulmuştur.

İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Operasyonel Programı kapsamında belirlenmiş olan 4 öncelik alanı altında aşağıda yer alan tedbirlere yönelik operasyon ve projeler desteklenmektedir.

İstihdam:

- Tedbir 1.1: Önceden tarımda çalışanlar dahil olmak üzere, kadınların işgücüne katılımlarının teşvik edilmesi ve kadın istihdamının artırılması
- Tedbir 1.2: Gençlerin istihdamının artırılması
- Tedbir 1.3: Kayıtlı istihdamın teşvik edilmesi
- Tedbir 1.4: Kamu istihdam hizmetlerinin kalitesinin artırılması

Eğitim:

- Tedbir 2.1: Eğitimin Önemi Hakkındaki Bilincin Artırılması Ve Başta Kadınlar Olmak Üzere İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Ve İş Piyasasına Giriş İçin Okullaşmanın Artırılması
- Tedbir 2.2: Özellikle Mesleki Ve Teknik Eğitimin İçeriğinin Ve Niteliğinin İyileştirilmesi

Hayat Boyu Öğrenme:

- Tedbir 3.1: Hayat Boyu Öğrenme İçin Gerekli Olan Beceri ve Yeterliliklerin Geliştirilmesi
- Tedbir 3.2: İnsan Sermayesine Daha Fazla Yatırım Yaparak İşçi ve İşverenlerin Uyum Yeteneklerinin Artırılması

Sosyal İçerme:

- Tedbir 4.1: Dezavantajlı Kişilerin İstihdam Edilebilirliğinin Arttırılması, İşgücü Piyasasına Erişimlerinin Kolaylaştırılması ve İşgücü Piyasasına Girişlerinin Önünde Yer Alan Engellerin Ortadan Kaldırılması
- Tedbir 4.2: İşgücü Piyasası ve Sosyal Koruma Alanındaki Kurumlar ve Mekanizmalar Arasında Daha İyi Bir İşleyiş ve Koordinasyon Sağlanması

Bu bileşende MEB, Türkiye İş Kurumu gibi kurumlar operasyon olarak adlandırılan şemsiye projeler hazırlarken yerel aktörlerde bu operasyonların bir ayağını oluşturan hibe teklif çağrılarında yararlanma imkânı bulabilmiştir.

IPA V. Bileşeni olan Kırsal Kalkınma (IPARD) temel olarak AB'nin Ortak Tarım Politikası ve kırsal kalkınma politikası alanlarında topluluk mevzuat ve programlarına Türkiye'yi hazırlamak amacıyla yürütmektedir. Program otoritesinin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olduğu bu bileşen kapsamında yaklaşık 460 milyon Avroluk bir kaynak 2007-2013 dönemi için kullanıma sunulmuştur.

IPARD Programının stratejik amaçları:

- Hedeflenen yatırımlar vasıtasıyla tarım sektörünün (işleme dahil) sürdürülebilir modernizasyonuna katkı sağlanması,
- Genişleme Paketinde belirtildiği üzere; gıda güvenliği, veterinerlik, bitki sağlığı, çevre ve diğer standartlara ilişkin AB müktesebatının üstlenilmesinin teşvik edilmesi,
- Kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlanması,
- Yerel kırsal kalkınma stratejileri ve tarım-çevre tedbirlerinin uygulanması için hazırlık faaliyetlerinin yapılmasıdır.

IPARD Program kapsamında sağlanan mali destekler program stratejik amaçları doğrultusunda aşağıda yer alan 3 öncelik alanına odaklanmaktadır:

Öncelik Eksen 1: Ortak Tarım Politikası ve gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı ile ilgili alanlara ilişkin Topluluk standartlarının uygulanması ve tarım sektörünün sürdürülebilir adaptasyonuna katkı sağlanması için müdahaleler.

Öncelik Eksen 2: Tarım-çevre tedbirleri ve LEADER yaklaşımının uygulanmasına yönelik hazırlık faaliyetlerini destekleyen müdahaleler.

Öncelik Eksen 3: Kırsal ekonominin gelişimini destekleyerek kırsal alanların sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlayan müdahaleler

IPARD Programı kapsamındaki fonlar çeşitli kriterlere göre belirlenmiş 42 ilde kurulmuş olan Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu il koordinatörlükleri aracılığıyla bu illerde yer alan nihai faydalanıcıların sunabileceği projelere teklif çağrısı yöntemi ile verilmektedir. Bu kapsamda TR90 bölgesinden Giresun, Ordu ve Trabzon illeri bu program kapsamındaki desteklerden yararlanabilmektedir.

IPA Harici Topluluk Programları:

IPA programları dışında kalan ve bölgemizden kurum/kuruluş, STK, KOBİ'ler ve kişilerin de yararlanabildiği programlar aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir;

- AB tarafından fonlanan Ulusal Ajans'ın program otoritesi olduğu Erasmus+ programları (2007-2013 dönemi Hayat Boyu Öğrenme Programları)
- Eğitim Görsel-İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansı (Executive Agency Education, Audiovisual and Culture) (EACEA), Erasmus+ Programları, örgün ve özgün eğitime yönelik programlar, aktif vatandaşlık, gençlik ve kültürel programlar
- KOBİ'ler için Yönetim Ajansı (Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises - EASME) tarafından 2014-2020 döneminde yürütülecek programlar şunlardır:
 - Horizon 2020: Kamu kurumları, Üniversiteler, AR-GE'ye yönelik kurum/kuruluşlar, KOBİ'lere yönelik AR-GE programlarını kapsar (2007-2013 Dönemi 7.Çerçeve)
 - COSME: KOBİ ve İşletmelerin Rekabet Edebilirliği (Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises (SMEs) (2007-2013 dönemi CİP-EIP)
 - LIFE: Çevre ve İklim Eylemleri (Environment and climate action)
 - EMFF : Denizcilik ve Balıkçılık Fonu (The Maritime and Fisheries Fund)
 - Akıllı Enerji Avrupa (Intelligent Energy – Europe)
 - Eko İnovasyon Girişimi (The Eco-innovation initiative)

IPA programı dışında kalan ve yukarıda verilen topluluk programları genel olarak tüm AB üyesi ülkeleri, ve programlar özelinde aday ülkeleri, EFTA ülkelerini ve AB komşuluk politikası kapsamında işbirliği yapılan ülkeleri kapsayabilmektedir. Oldukça rekabetçi olan bu programlarda uluslararası işbirliği ve ağlara sahip olmak ve Avrupa çıkarı üreten ortak/entegre projeler üretmek önemlidir.

2007-2013 Dönemi DOKA Projeleri:

2007-2013 döneminde ajansımız 2010 yılında personel alımları sonrası fiili olarak kuruluşu ve faaliyetlerin başlaması mevzuat topluluk ve IPA fonlarının bölge için kullanımına yönelik çeşitli proje çalışmaları yürütmeye başlamıştır. Geçtiğimiz 3 yıl içerisinde yapılan bu çalışmalar neticesinde halihazırda farklı programlarda 5 proje ajansımız tarafından yürütülmektedir. Bu projeler:

Proje/Operasyon	Program
▪ Gümüşhane Geleneksel ve Organik Ürünler İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM)	BROP
▪ Hazır Giyim İmalatına Yönelik Mesleki Eğitim ve Girişimcilik Operasyonu (Gate for Women)	IKG OP
▪ Sınır ötesi İşbirliği Ağlarının Kurularak Kültür Turizminde Kalite Standartlarının Artması (ALECTOR)	ENPI CBC
▪ Sürdürülebilir Bir Karadeniz Turizmi için - Ortak Tanıtım ve Gelişim Stratejileri Karadeniz Ağı (BS NST)	ENPI CBC
▪ Turizm hizmetlerinde çeşitlilik ve sürdürülebilir gelişimi teşvik eden En İyi Uygulamaların Değişimi (THUSAURUS)	LLP

Bu projeler ile bölgemiz için yaklaşık 13 milyon Avroluk bir kaynağın kullanımı sağlanmaktadır. Projelerin bölgeye sağladığı bir başka fayda ise proje faaliyetleri içerisinde yer alan aktiviteler ile bölgesel kalkınmada en önemli unsurlardan birisi olan beşeri sermayeye yapılan yatırımlardır. Örneğin, Thusaurus projesi ile bugüne kadar bölgemizin farklı kurumlarından 12 kişinin uluslararası hareketliliği sağlanarak, İspanya, Estonya, Yunanistan ve Romanya'da kültür, eko-turizm ve kurvaziyer turizmi gibi tematik alanlarda en iyi uygulamaları yerinde görmesi sağlanmış. Gene bu projede 18 potansiyel girişimci yerel eğitim seminerleri ile turizm sektörüne ilişkin genel ve tematik bilgiler almanın yanı sıra ve iş kurarken kullanabilecekleri finansal kaynakları da öğrenmişlerdir.

Proje inşaat, ekipman alımı, teknik yardım gibi konulara iş tanımları ve şartnamelerinin hazırlandığı yaklaşık 6 milyon Avroluk bir kaynağın kullanılacağı İŞGEM projesi ile en az 20 işletmenin kurulacak merkez içerisinde yer alırken, burada kurulacak işletmelere fiziksel ortam ve ekipman dışında ihracat, pazarlama ve benzeri alanlarda iş geliştirme danışmanlıkları ve eğitim destekleri de sağlanacaktır.

İŞGEM projesi gibi teknik çalışmaları devam eden Hazır Giyim İmalatına Yönelik Mesleki Eğitim ve Girişimcilik Operasyonu ile kullanılacak olan yaklaşık 3.5 milyon Avroluk bir kaynak ile kurulacak olan hazır giyim eğitim merkezi ile bölgede faaliyet gösteren tekstil firmalarının ihtiyacına cevap verebilecek ve bu sektörde girişimci olabilecek en az 300 kişinin sektörel bilgi ve iş eğitimleri ile donatılması ve girişimcilik eğitimleri alması öngörülmektedir.

Ajansımızın Doğu Karadeniz bölgesinin uluslararası alandaki bölgesel/yerel işbirliği ağlarını geliştirmek adına kuruluş yılı itibariyle üzerinde çalışmaya başladığı Avrupa Komşuluk ve Ortaklık Aracı (ENPI) Karadeniz Havzası Sınır

Ötesi İşbirliği programı ise ilk sonuçlarını vermeye başlamıştır. ENPI CBC Programı ikinci teklif çağrısında DOKA'nın proje ortağı olarak yer aldığı ALECTOR ve BS NST projeleri uygulanmaya başlamıştır. 24 ve 18 ay boyunca devam eden bu projelerde proje çıktılarının etkin bir şekilde elde edilebilmesi için 4 proje personelin istihdam edilerek çalışmaya başlamıştır. Bu projelerde Karadeniz Havzası komşularımız, olan Yunanistan, Gürcistan, Ukrayna, Bulgaristan, Romanya ve Moldova'dan 12 proje ortağımız kurum ile birlikte kullanılacak olan yaklaşık 1.8 milyon Avroluk kaynak ile aşağıda yer alan proje çıktılarına ulaşılması hedeflenmektedir;

BS NST

Yerel gelişim projeleri için 5 sınır ötesi işbirliğinin sağlanması: Beş ülkeden uzmanlar ortak ve karşılıklı turizm tanıtımları ağ oluşturulması üzerine çalışacaklardır (ağ 18 ay boyunca ve proje sonrasında aktif olacaktır)

600 girişimci / ekonomik aktör ve 40 yerel idare düzenlenecek 32 eğitim/yenilikçilik faaliyetinden faydalanacaktır

Sınır Ötesi Tanıtım için Ortak Pazarlama Stratejisi Geliştirilmesi

Yeni ürünler ve sınır ötesi tur projeleri için Fizibilite Araştırmaları: Moldova/Ukrayna/Romanya ve Gürcistan/Türkiye'yi içeren olası sınır ötesi tur paketleri için gerekli araştırmaların yapılması

Yetenek gelişimi için eğitimler;

- **Eğitim Paketi I** : Güzergah & internet/sosyal medya pazarlaması
- **Eğitim Paketi II** : kültür turizmi/kurvaziyer/ekoturizm gibi alanlarda hizmet yetenekleri, pazarlama gibi alanlar
- **Eğitim Paketi III** : Sürdürülebilir turizm gelişim stratejisi için kamu-özel sektör işbirlikleri
- **Eğitim Paketi IV** : Turizm ürünlerinin ortak tanıtımı, kamu-özel sektör işbirlikleri, ortak finansman modelleri vb.
- **Ortak Tanıtımlar**: Moldova, Ukrayna, Batum ve İstanbul (EMITT) turizm fuarlarına katılım ve tanıtım

ALECTOR

Kültürel mirasa odaklanan ALECTOR projesinin faaliyetleri 5 iş paketi ve 18 aktiviteden oluşmaktadır. Projenin uluslararası faaliyetleri içerisinde;

- 1 uluslararası proje konferansı,
- 1 uluslararası gönüllük ödül töreni,
- 12 proje komite toplantısı ve 4 sınır ötesi çalışma ziyareti
- Yerel düzeylerde de 9 proje bilgilendirme günü,
- 9 yerel çalıştay ve 9 basın turu gerçekleştirilecektir.
- 1 Açık Hava Sokak Müzesi,
- 1 Sınır Ötesi Kültürel Miras Yolu,
- 10 sürekli sergi,
- 10 bölgesel kültürel miras turizm planı,
- ALECTOR Seyahat Rehberi,

ALECTOR Kültürel Miras Planlama Rehberi Gibi bir dizi proje çıktısına ulaşılması öngörülmektedir.

Mevcut IPA döneminde Ajans tarafından bölge için hazırlanan ve yürütülen IPA, ENPI CBC ve LLP fonlarına yönelik proje/operasyonlar dışında, DOKA bölge aktörleri tarafından yürütülmekte olan Fındık Lisanslı Deposu ve Fındık Pazar Yeri Kurulması (Giresun) ve Rize Çay Araştırma ve Uygulama Merkezi gibi IPA programlarından desteklenen projeler için proje sahibi kurumlarımıza geçici personel görevlendirmeleri ile teknik destek sağlamaktadır.

AB Programlarında Yeni Dönem 2014-2020

2014 yılı ile Avrupa Birliği programlarında yeni bir dönem başlıyor. Yeni programlama döneminde 2014-2020 çok yıllık bütçesi ile akıllı, sürdürülebilir ve katılımcı bir büyümeyi öngören Avrupa 2020 stratejisini uygulamak temel hedef olarak öne çıkıyor. Bu strateji içerisinde;

- **İstihdam**
- **Araştırma ve Geliştirme**
- **İklim Değişimi ve Çevre**
- **Eğitim**
- **Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma**

Yeni dönemde göze çarpan bazı önemli değişiklikler ise

- Çok sayıda farklı programların sayılarının azaltılması
- Hayata Boyu Öğrenme altında Erasmus, Comenius, Leonardo, Grundtvig tüm programların Erasmus + adı altında birleştirilmesi
- Gençlik Eylemleri ile Kültür ve Medya programlarının 2014-2020 Yaratıcı Avrupa (Creative Europe) programı altında birleştirilmesi
- Geçmiş dönemde 7. Çerçeve ve eco-inovasyon gibi farklı programlar altında yer alan tüm araştırma ve yenilikçiliğe yönelik programların Ufuk 2020 (Horizon 2020) altında birleştirilmesi
- Genel fonlama prensipleri ve prosedürlerin basitleştirilmesi
- Uygulayıcı ajansların rolünün artırılması ve fon yönetimlerinde merkezi kurumların rolünün azaltılması,

2014-2020 Döneminde IPA Programları

2014-2020 döneminde IPA programlarında uygulanacak önemli bir yenilik sektör yaklaşımıdır. Bu kapsamda yeni dönemde IPA fonları yapılacak olan programlama ile 5 temel politika alanına yönelik hazırlanacak olan ülke strateji belgesi ve sektörel operasyonel programlar üzerinden kullanılacaktır.

Bu politika alanları ve sektörlerin şu şekilde olması beklenmektedir;

Politika Alanları	Sektörler
Geçiş Süreci ve Kapasite İnşası	1. Yönetişim ve Kamu İdare Reformu 1.1 Sivil Toplum 1.2 Düzenleyici Reform ve Müktesebat Uyum Mekanizması 1.3 Türkiye'nin Birlik Programları ve Ajanslarına Katılımının Desteklenmesi 2. Adalet, İçişleri ve Temel Haklar 2.1 Yargı ve Temel Haklar 2.2 İçişleri
Bölgesel Kalkınma	3. Çevre 4. Ulaştırma 5. Enerji 6. Rekabetçilik ve Yenilik
İstihdam, Sosyal Politika ve İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi	7. Eğitim, İstihdam ve Sosyal Politikalar
Tarım ve Kırsal Kalkınma	8. Tarım ve Kırsal Kalkınma
Bölgesel ve Alansal İşbirliği	9 Sınır Ötesi ve Bölgesel İşbirliği

Politika alanları ve sektörler incelendiğinde bölgesel ve yerel aktörlerin proje/operasyon sunarak kullanabileceği IPA kaynaklarının ağırlıklı olarak Rekabetçilik ve Yenilik, Eğitim, İstihdam ve Sosyal Politikalar, Tarım ve Kırsal Kalkınma ile Sınır Ötesi ve Bölgesel İşbirliği olduğu görülmektedir.

2007-2013 döneminde TR90 bölgesi için önemli miktarda IPA fonun kullanıldığı, 2007-2013 dönemi Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel programının yerini almak üzere 2014-2020 dönemi için Rekabetçilik ve Yenilik Operasyonel Programı çalışmaları halihazırda devam etmekte olup, taslak çalışmalar itibarıyla program içerisinde 3 temel eylem altında (Özel Sektörün Geliştirilmesi, Yenilik ve Kapasite Geliştirme) aşağıda yer alan önceliklere yönelik proje ve operasyonların desteklenmesi öngörülmektedir;

1. Eylem: Özel Sektörün Geliştirilmesi (%60 -220 milyon €)

- KOBİ'lerin ve işletmelerin desteklenmesi
- Sanayi altyapısının geliştirilmesi (ortak kullanım üretim ve depolama tesisleri, inkübatörler, iş geliştirme merkezleri vb.)
- Kümelenme, ağ oluşturma ve KOBİ'lerin uluslararasılaştırılması
- Hizmet sektörünün ve altyapısının desteklenmesi (turizm sektörü ve pilot lojistik projeleri başta olmak üzere)
- Yaratıcı endüstrilerin ve altyapılarının geliştirilmesi (reklamcılık, mimari tasarımlar, endüstriyel tasarımlar, yeni medya ve yazılımlar, film endüstrisi, görsel sanatlar, sahne sanatları, müzik endüstrisi)
- Mevzuata ilişkin sadeleştirme
- KOBİ'lerin finansmana erişiminin desteklenmesi ve finansal araçların çeşitlendirilmesi

2. Eylem: İnovasyon

- Araştırma kapasitesinin güçlendirilmesi (araştırma merkezlerinin/akredite laboratuvarların kurulması, üniversitelerin araştırma kapasitesinin geliştirilmesi vb.)
- Ar-Ge ve inovasyonun ticarileştirilmesi
- Ar-Ge ve inovasyon altyapısının geliştirilmesi (Teknopark ve Ar-Ge merkezlerinin fiziksel altyapısının oluşturulması vb.)
- Teknoloji transferinin teşvik edilmesi (Teknoloji Transfer Ofislerinin fiziksel altyapısının oluşturulması ve kapasite geliştirme faaliyetleri vb.)
- Sosyal inovasyonun desteklenmesi (yenilikçi kamu/ sosyal hizmetlerinin geliştirilmesi vb.)
- Üniversite sanayi işbirliğinin desteklenmesi
- Enerji verimliliği, temiz teknolojiler, endüstriyel simbiyoz (ortak yaşam) ve yeşil ekonomiler gibi konularda Ar-Ge faaliyetleri (İhtisas Ar-Ge merkezlerinin kurulması, bu alanlardaki projelerin desteklenmesi vb.)

3. Eylem: Kapasite Geliştirme

- Program Otoritesi ve Proje Faydalanıcılarına yönelik teknik yardım
- KOBİ Destek Programları uygulayan Ulusal Kurumların kapasitesinin geliştirilmesi (BSTB, KOSGEB, TÜBİTAK)
- KOBİ'lerin Topluluk Programlarına katılımının artırılması (Horizon 2020, COSME)

* Eylemler ve Faaliyetler taslak bilgilerdir. Nihai bilgiler OP'ın kesinleşmesi ve açıklanması sonucunda belli olacaktır.

Sonuç ve Değerlendirme:

Önümüzdeki 2014-2020 IPA II döneminde, “Bölgesel Kalkınma”, “İstihdam, Sosyal Politika ve İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi” ile “Bölgesel ve Alansal İşbirliği” politika alanları için hazırlanmakta olan operasyonel programlara hazırlanacak programlar üzerinden ön hazırlığı yapılmış, etkili ve hızlı proje geliştirme çalışmaları ile TR90 bölgesinin önemli kaynakları kullanması mümkün olacaktır. Yeni dönemde Avrupa Birliğinin “akıllı”, “sürdürülebilir” ve “katılımcı” bir büyümeyi öngören 2020 strateji doğrultusunda Türkiye için hazırlanan ülke strateji belgesi ve akabinde bu belgelere bağlı yapılandırılacak operasyonel programları göreceğiz. Bu dönem içerisinde inovasyon altyapısına ek olarak inovasyonun ticarileştirilmesi, özellikle insanların bireysel yeteneklerine bağlı gelişen yaratıcı endüstriler, temiz teknolojiler, enerji verimliliği, endüstriyel simbiyoz ve yeşil ekonomiler gibi görece daha yeni temaların öne çıkması bekleniyor. Bu çerçevede bölgemizin ihtiyaçlarının IPA II öncelikleri ile örtüştürülmesi sonucu oluşturulacak projeler konusunda bölgemiz aktörlerinin ortak çalışmalarını hızlı bir şekilde yapması gerekiyor.

Yeni dönemde açılan 22. Müzakere faslı olan Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu” faslı ile yeni fon kaynaklarının bölgemiz aktörlerince de kullanılabilmesi öngörülmektedir. Henüz program seviyesinde detayları belli olmasa da bölgesel ve alansal işbirliği alanında bölgesel öncelik ve ihtiyaçlara yönelik projelerin bu kaynaktan gelecek fonlar ile hayata geçirileceği düşünülmektedir. Bu noktada bölgesel/yerel sorunları çözebilecek yada “sürdürülebilir” ve “akıllı” büyümeyi tetikleyebilecek potansiyel gelişim alanlarına yönelik projelerin ön hazırlıklarına vakit kaybetmeden başlamamız gerekiyor. Bu perspektif içerisinde yeni IPA döneminde yürütülecek olan projelerin AB'nin 2020 stratejisine katkı sağlaması ve sosyo-ekonomik kalkınmaya sürdürülebilir katkı sunması gerektiğini göz önünde bulundurmalıyız.

2007-2013 döneminde IPA fonlarının çok ağırlıklı olarak TR90 bölgesinin de içerisinde bulunduğu kişi başına düşen milli geliri Türkiye ortalamasının % 75'inin altında kalan 12 Düzey II bölgesine yoğunlaştığını gördük. Ancak önümüzdeki 2014-2020 IPA II döneminde bir yapısal fon ve programın bu tür bir coğrafi önceliklendirme gütmeyen tüm Türkiye'yi kapsayacağını göreceğiz. Bu durum hazırlanacak ve sunulacak projelerimizin çok daha rekabetçi bir değerlendirmeye tabi tutulması anlamına geliyor.

Yeni dönemde Avrupa Birliği ile ülkemiz arasında devam eden tam üyelik müzakereleri çerçevesinde açılan yeni bir müzakere faslı olan 22. Fasıl, “Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu”, ile ülkemizin bu alanda halihazırda AB üyelerince kullanılan “Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu”, “Uyum Fonu” ve “Avrupa Sosyal Fonu” gibi fonlara hazırlık kapsamında yeni kaynakların kullanılabilmesi mümkün olacaktır. Bu fonların kullanılmasında özellikle ajansımız gibi bölgesel düzeyde faaliyet gösteren kurumları önemli rol oynaması ve yerel paydaşlarla daha yakın ve yoğun bir işbirliğinin yapılması beklenmektedir.

2007-2013 döneminde Türkiye için Ulusal Program Otoritesinin AB Bakanlığı olduğu ENPI Karadeniz Havzası Sınır Ötesi İşbirliği programının genel olarak başarılı bir program olarak addedilmekte ve 2014-2020 döneminde sürdürülmesi beklenmektedir. Bu program için yeni dö-

nemde Türkiye'den kurum/kuruluşlarımızın başvuran kurum olabilmemesinin de mümkün olması beklenmektedir. Bu durum önceki program döneminde ülkemiz oldukça eleştirilen bir dezavantajın ortadan kalkmak anlamına geliyor. Ancak yeni dönem kurallarının bir avantaja dönüşebilmesi ve bölgemiz aktörlerinin bu program kapsamında sunulan fonlardan azami ölçüde yararlanabilmesi için kurumlarımızın daha fazla inisiyatif alması gerekmekte, uluslararası işbirliği ağlarını etkin kullanması ve genişletmesi dolayısıyla daha pro-aktif bir tutum sergilemesi gerekmektedir.

Yeni dönemde N+3 kuralının N+5 olarak uygulanacaktır. Bu anlamda görece daha büyük ölçekli bütçeli projelerin gerçekleştirilmesine imkân sağlayan IPA III. ve IV. bileşenleri Operasyonel Programları ile yürütülen projelerin teorik olarak +2 yıla daha sahip olacaktır ve 2014-2020 + 5 (2014-2025) dönemi ile 11 yıl gibi uzun sayılabilecek bir periyod içerisinde yüksek bütçeli ve iddialı projelerinde başarılı ve sağlıklı bir şekilde uygulanması mümkün olabilecektir. Öte yandan bu tür projeler arka planlarında AB 2020 gündemi, Türkiye ülke strateji belgesi ve bölgesel/yerel önceliklerin çok iyi analizi, örtüştürülmesi ve detaylı çalışılmasını gerektirmektedir.

2007-2013 döneminde uygulanan IPA proje operasyon ve projelerinde yaşadığımız en önemli sorunlardan bir tanesinin projelerin konsept olarak kabul sonrasında detaylandırılması aşamalarında (teknik şartnameler, ihale dosyaları ve ihale süreçleri) proje sahibi kurumlar, program otoriteleri ve AB Delegasyonu arasındaki sürecin çok fazla zaman ve efor gerektirmesidir. Bu durum birçok projenin bitiş sürecinin program döneminin ötesine sarkması ve sonuç itibarıyla projelerin uygulanamaması, bir sonraki programlama dönemine aktarılması ve bu projeler için 2007-2013 dönemi itibarıyla ayrılan kaynakların kullanılmaması gibi olumsuzlukları getirmektedir.

Önümüzdeki IPA II döneminde, "Rekabetçilik ve Yenilik", "Eğitim, İstihdam ve Sosyal Politikaları" ek olarak bölgesel ve alansal işbirliği kapsamında yeni yapısal fonların da bölgesel ve yerel aktörlerce kullanılabilir olması Doğu Karadeniz için önemli fırsatlar sunmaktadır. 2007-2013 döneminde kurumlarımızın edindiği tecrübe, ajansımızın fiili kurulumu ve operasyonel olarak çalışmaya başlamasını ve yerel paydaşlarımız ile oluşturulan birlikte çalışma kültürünü de göz önünde bulundurarak yeni dönemden sunduğu fırsatları değerlendirmek mümkün olacaktır. Bu amaçla AB gündemi ve ülke strateji belgelerine uyumlu olarak yerel/bölgesel değerleri ve kaynakları kullanmak için geliştireceğimiz proje ve operasyonlar üzerinden IPA fonlarından ciddi bir kaynağı bölgemizin kalkınmasını için kullanmamız mümkün olacaktır.